# אגרות הראי"ה - כרך א' - אגרת רסו

## תמצית האגרת

**תאריך ומקום:** י"א שבט תר"ע - יפו

**נמען:** הרב פנחס הכהן לינטופ, אב בית דין בירז'

הרב קוק מרגיע את הרב לינטופ שאהבתם לא התקררה בגלל חילוקי דעות. כל אחד עובד בשורה אחרת של אותו כרם, והניגודים הם 'כמראה הקשת'. הרב קוק שואף לנפלאות גשמיות ורוחניות, לישראל, לעולם ולכל הנבראים, אבל צריך להכשיר את ההוויה לקלוט אותן. הרב קוק גם כותב: כל הלכות השנאה לרשעים נאמרו רק במי שכבר הוכח, ובדורנו אין מי שיודע להוכיח, ולכן הן כ'בן סורר ומורה' - 'דרוש וקבל שכר'.

### עיקרי הדברים

- אהבה למרות חילוקי דעות - 'כמראה הקשת'.
- שאיפה לנפלאות והכשרת ההוויה.
- הלכות שנאה - רק אחרי תוכחה, ואין בדורנו מי שיודע להוכיח.

### נוסח האגרת

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], י"א שבט תרעי"ן.

שלו וברכה מקודש לכבוד ידיד נפשי רוחי ונשמתי, הרב הגאון המפורסם, מאריה דרזין, לב טהור ונבר, מו"ה[4] פינחס הכהן שליט"א[5] לינטופ, אבד"ק[6] בירז יצ"ו[7].

באהבה רבה קבלתי את מכתביו היקרים. אמנם עדנים רבים עברו עלי, שבתגרת יד העול המעשי גורשתי מגן עדננו, מפרדס המחשבה וההרגשה החיה הרוחנית מאור עליון המאיר ובא על כל דורשי אלהים באמת. ומבלי חפץ הייתי מוכרח להיות כל שיחי ושיגי בגופי הלכות ובסדרים מעשיים, עד אשר לא היה ביכלתי לפנות אל שרש נשמתי ולעסוק ברוח שקט באותם הענינים החיים והאהובים באהבת אל עליון, שאנו צריכים לעסוק בהם במרוץ מכתבנו, על כן נתעכבו דברי. והנה הלום ראיתי במכתב כ"ג[8] ידידי שיחי'[9] לידידנו הסופר הנכבד מר א. ז. רבינוביץ נ"י[10], שמחשבה עלתה על לבבו: פן מפני איזה חילוקי דעות עיוניות, המבדילים בינינו, נתקררה אהבתנו הנאמנה, חלילה. אז אמרתי לא עת לחשות, וחלילה להניח את כבוד ידידי האהוב, אשר בו מעיני תמיד, - כי כמה הם בדורנו זה אנשי לב, אשר נוכל לקחת עמם דברים בכל הגדולות אשר עסקנו בהם, מאז התודענו איש אל אחיו?' - להיות שרוי במחשבה

---

1 ב"ה - ברוך השם
2 עה"ק - עיר הקודש
3 ת"ו - תבנה ותכונן
4 מו"ה - מורנו הרב
5 שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
6 אבד"ק - אב בית דין קהילת
7 יצ"ו - ישמרה צורה ויחייה
8 כ"ג - כבוד גאונו
9 שיחי' - שיחיו
10 נ"י - נרו יאיר

מדאיבה-לבבי כזאת. ואע"פ[11] שעדיין אינני מוכשר, מפני המון טרדותי המעשיות, לרדת ולעלות אל אותם העמקים העמוקים וההרים הרמים הפזורים בדרך אשר אנחנו הולכים עליה תמיד, בכל-זאת לא אוכל עוד לאחר. וכפי אשר תעלה המחשבה ויקלט העט, בזמן המצער שהנני מנתק את עצמי מהסביבה המעשית המקיפה אותי, אציגה בזה להיות לנושא למכתבי זה, שהוא יותר מכתב מזכיר אהבה וידידות ממכתב של נושאים עיוניים, אשר כל בהן חיי רוחנו תמיד, בסוד ד' ליראיו.

יאמין אהובי, כי עקרו של דבר, שכ"ג מסמן לי בכמה מכתבים זה כמה, שיש איזה דבר מבדיל בינינו ביסודי הדעות, אנכי לא עמדתי עוד למצא נקודה זו בדיוק. תמיד אני רואה איזה נגודים בינינו בענפים, בדרכי ההרצאה, אבל, מאז החלונו להיות עסוקים בחליפות מכתבים, ומאז דברנו יחד את אשר יהגה רוחנו, לא אוכל לבסס לי איזה נקודה יסודית, לומר שהיא היא המבדלת בינינו, וליחש אליה את סוד כל ההבדלים הפרטיים המתגלים תמיד בינותינו. השערתי היא, שכל אחד מאתנו משקיף על חלק מיוחד של השדה אשר ברכו ד', ואותה שורת הכרם, שכ"א מאתנו הוא עובד עליה מיוחדת היא, ואולי עומדת היא במצב שונה מעט זו מזו, שמתוך כך מקבלות התנועות הרוחניות שלנו איזה סגנון מיוחד השונה זה מזה. אבל כשנדון יפה בדבר נמצא, שבכרם אחד אנחנו עובדים; ומי יתן ויאספו לדגלנו עוד מחצדי חקלא, אשר לא ישפילו שבת רק בשפולי כרמא רק יקחו להם כל אחד שורה מיוחדת בתוכיותו של כרם חמד זה, אשר תירושו ישמח אלהים ואנשים. ומה תגדל שמחתנו אם ניגודים כאלה, הנמצאים בינינו, יתרבו ויופיעו על ידם שלל צבעים רבים. "כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד ד'"

לא פחות מכל צופי ישועת ד' הנני שואף לנפלאות, לנפלאות גדולות, נפלאות מעשיות, אשר יגלו מיד ד' על עבדיו, בשמים ובארץ, בימים וכל אשר בהם, נפלאות רוחניות אשר יגלו בכל כליות ולב, בכל חדרי רוח ונשמה, של כללות אומתנו ויחידיה כולם, וממנה על כל, על כל גוי ואדם יחד. ולא מחוץ לפרגוד יעמדו גם כל בהמות שדי וחיתו ביער, כל עוף השמים ורמש, כל אשר נשמת רוח חיים באפיו, ועולם הצומח והדומם גם הוא לא יוכל להנתק משרשרת החיים הגדולה המכה גלים, העולה בהגלות נשמת ד' בשפע אור חיי העולמים. אבל כדי להכשיר את ההויה, את העולם וכל אשר בו, את החי ואת האדם, את העם אשר נשמתנו היא חלק מהתגלותו במציאות, את כלליותו פלגותיו ואישיו, לקלוט את הנפלאות לברכה, להכירן וללכת על פיהן בארח סלולה, צריכים אנחנו לפשט את הקמטים שבנשמות, ע"י[12] כח מישר הדורים, ע"י השכלת אלהים מלאתי אור וחם וע"י[13] רגשי טוהר של אהבה נאמנה לעם פלאים אשר ממנו חוצבנו, ולפי-הערך לכל אגפיו שהוא מלא כל היקום, "כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם, - שהיא מתחברת עם ההתעמקות התדירית בידיעת ערכו ותעודתו ויחושו אל הכל, עד אשר תולד הגדולה התכונית בקרב הנשמה, לדבר בשם הרגש והבינה שלו באורה כללי, מפני שהם הנם באמת הרגש והבינה העולמיים, ולא להתבהל כלל מפני איזה בעלי שם שמחוץ לתחומנו, שמהלך הרגש והבינה שלהם הלכו ארחות אחרות. ממעמקי הנפלאות נחשוף את מעין הגבורה, אשר יורה אותנו ואת כל העולם דעת, להכיר שגם כל אלה גבורי הרוח העומדים ממולנו, אם היו מכירים כמונו, בהכרה של מולדת, כמה נשגב הוא אוצרנו המלא עושר רב וברכת ד', אז גם הם נטו בחפץ לב והכרה מלאה אל אותו הצביון, שהרגש והבינה שלנו מסמן את ענינו.

איני מבקש להתנצל לפניך, יקירי, ולומר, שמאמרי "דרך התחיה" ב"הניר" יספיק לכל אותן הנשגבות, אשר רוחנו נגע בהן שמה. לא עבודת יחידים ולא עבודת דור ותקופה אחת היא לברר את כל חזיוני קודש המשורגים אלה באלה, המסובכים מאד ברדתם אל ההגבלה וסבכי

---

11 ואע"פ - ואף על פי

12 ע"י - על ידי

13 וע"י - ועל ידי

החיים, "שעריה דז"א[14] סביכין דא בדא". אבל מעולם לא חדלנו לתן את התמציות של סקירות כוללות עולמי עד בריש מילין, אשר יוסיפו חיים תמיד לחכמי לב, וגם בלא הכרה שלמה יעודדו את נשמת הוגה בם. ועם זה ודאי לא נוכל להפטר מכתוב חזון באר על הלוחות, לפרט כל דבר כפי היכולת הנתונה להסביר אלה הצפיות העולות ממעל לשטח ההבנה הרגילה, אפילו של בחירי העם. בהיותנו מדברים בסגנון כ"כ[15] כללי כמובן שהננו עולים תמיד אל שרשי ההופעות במקורם היותר עליון. בטרם הסתמנו בהם ההבדלים בין עם לעם וק"ו[16] בין איש לאיש. כשהננו מסתכלים בספרא דאדם קדמאה אמנם רואים אנחנו דור דור ודורשיו לפרטי פרטים, אבל טרם כל עלינו להעמיד עצמנו על הבסיס, שכל גילוי ספר פלאי זה עומד עליו: צלם האדם הכללי ומהלכיו. אחרי תפיסת הכלל הננו נגשים לדון על אותם השמות המיוחדים, שזרמי הפלג הכללי נקראו בהם. החוש של האמונה האלהית, שהוא כ"כ איתן, כ"כ קדמון לכל, אנו צריכים להגבירו כעת דוקא מצדו היותר רחב, היותר מקיף וכללי. אחר כך נבא לבירור המושגים אשר נסתעפו לימין ולשמאל: לזרות ולהבר את הסיגים, אשר אבדו את חילם בהרחיקם ללכת, ולבור את הבר הפנימי אשר בנחלת יעקב איש תם, אשר לא יחסר כל, גם ציקי קדרה, - לשאב את זוהמתה של הקדרה, אשר דרך בישולה נגרפו בקרבה, - אשר תדע לשמור את כבודה להביאם לה בחשאי, למען תדרך בעז ברוח שלו, היודע את טהרו ואמתו. ובכן למה לי לדבר במקום זה ע"ד[17] החילוקים שבין כללות האדם לעם מיוחד ובין הכלל כולו ליחידיו, - שכל אלה הנם חלקי-דרישה מיוחדים, הנאותים מאד בעת התפרטותם של הפרטים ואין להם מקום בולט בכללותו של הכלל בראשיתו. מתמסמסים הם ההבדלים הפרטיים, כשהכלל המקיף זורח באורו הבהיר. לא הפרטים הם המתמסמסים, לא ההויה יורדת היא מעשרה, כי "שמש ומגן ד' אלהים" ו"לא תהו בראה לשבת יצרה", אבל - אותם ההבדלים הניגודיים, שגורמים שכל פרט מעכב על חברו, שכל הגיון סותר את משנהו וכל קבוצה אנושית צוררת את רעותה, וכל יחיד מהאישים מתנשא לאמר: אני אמלוך ואפסי עוד. תוהו זה ודאי שב גם הוא לתיקון ע"י הזרחת האוביקטיביות, ומזיקי עלמא פועלי און המתפרדים אינם יכולים להסתכל באור המקיף והם משתברים מגבורת הריסותם המחבלת.

הקדמות רבות ויקרות אנו צריכים להרצות, עד אשר נכשיר את העולם להבין את יקר ההתגלות האלהית שבנפלאות. הטוב האלהי, העומד איתן בלב האומה היחידה, הנושאת מראשית הויתה את דגלו, בהגלותו מכין הוא את הרוחות להכיר את התכונה של מגמת הנפלאות. אוי לו למשפיע רוחני, שאין נשמתו קשורה באור מפלאות תמים דעים בעבר ושאינו מצפה לאורן לעתיד. אבל דוקא ע"י הישרת הדרך של מעין החיים, הזורמים בטבע הנשמה הישראלית, האמונה מימי נעוריה בנפלאות עד אין חקר, שיוכל לזרם גם ע"פ[18] המהלך של דרכי הסתר וחגוי התעלומה של האור האלהי, המתגלה בכל מרחבי ההויה החמרית והרוחנית וכל הליכות התולדה בכל סדריה וסיבוכיה, - דוקא ע"י הסברות כמו אלה נבא לאט לאט אל מטרתנו, להשיב את רוח החיים ללב אומתנו, המתעלפת בצמאונה לדבר ד', בשפה ברורה. הסימפטיה אל הטוב לא תחדל מהיות נטיתנו התדירה. הטוב האלהי, אשר יתגלה באורח משפט, עוד יופיע בברקי זוהר יותר מבהיקים מאותו הטוב השטחי, המתגלה באהבה סנטימנטלית, אשר לא תדע לכבוש לפניה את ארחות החיים ולנהל בעצתה את החברה האנושית, בכל חקי חייה. לא נבהל כלל אם תעלה על שולחן המחקר הערה האומרת, שקיום העולם הוא על גזלה ורצח מלחמה וחרב, כיון שגם ההערה הזאת מודה היא, שתכלית כל אלה הלא הוא קיומו של עולם. אם כן גם הם משרתים הם את הטוב האלהי, ולא יאריכו ימים כי-אם כל זמן שהשירות הנמוך הזה נדרש הוא. ואחרי אשר תצייר לה האומה

---

14 דז"א - דזעיר אנפין

15 כ"כ - כל כך

16 וק"ו - וקל וחומר

17 ע"ד - על דבר

18 ע"פ - על פי

המיוחדת, הנושאת את הטוב העליון במעמקי חייה, לעצמה ולעולם, תכנית של חיים, מעשיים, פוליטיים ואקונומיים, ממולאים בכל יפעה והוד של שירה ונעם, של מנוחה וגבורה, באין כל הכרח לרצח ודם, תשוב ההערה הזאת בעצמה לבלט ביותר את הרושם של הסימפטיה האלהית של הטוב העליון. ומובן הדבר, שהרחבה אלהית כזאת תביא עמה את האור העתיק מראשית ימי נעורי האומה, אשר השגיב בכחו נפלאות, "עורי עורי לבשי עז זרע ד', עורי כימי קדם דורות עולמים, הלא את היא המחצבת רהב מחוללת תנין".

כל מגמתי ב"דרך התחיה" היא לשום קו מבדיל בין ההזרמה הנשמתית, שהיא נותנת חיים עצמיים, המסוגלים לאומה בריאה בכל חילה ועז שאיפתה, ובין ארחות הלמוד הנקנים ע"י הדרכה איטית, ברוח של שינון ושימור של ענינים נלמדים, הנשמעים מפי הורים ומורים. ימי התקופה הראשונה, מיציאת מצרים עד חורבן הבית הראשון, היו שלשלת ארוכה של הזרמה זו. אין לנו לפנות אל הצורה התרבותית של האומה, מצד למודיה וחינוכה המעשי, שזה היה פעמים הרבה בשפל-מצב מאד. אבל הרוח הזורם של עז-אלהים זה היה חובק את הכלל ולא נעדר גם בימי הירידה כ"א[19] בהפסקות קטנות. אלא שאין רוח אלהי זה, הנתון כמו סגולה ומתנה, גומר את תפקידו רק לפי אותו הערך אשר יעובד ע"י שכלול לימודי, אבל השכלול הלימודי, הבא בסילוק רוח-הקודש, הוא צעד לנסיגה לאחור, אע"פ[20] שיש בו כמה מעלות טובות. וזהו יסוד הבית השני, שהיה מסולק שכינה ורוח-הקודש וממולא באור תורה וחכמה. עכשיו רוח התחיה מתרוצצת בקרבנו, מפני שנטיות אלו השתים כבר דורשות את תפקידן, ואנו חייבים להחלץ חושים לסול את הדרך לרוח-הקודש, לגילוי אליהו, להופעת הנבואה, כשימלאו התנאים החיצונים יחד עם הדרכת התלמוד והחינוך המודרג, אשר עד כה היו עומדים במצב של ניגוד זה לזה. וכל המסתכל בארחות החיים ודרישותיהם בארץ ישראל ובמהלך כנוס הגליות, והצעדים ההולכים לעומת העתיד הגדול שיש בו, ישכיל שאין דברינו אלה חזון רחוק ולא השערה פורחת כ"א דבר מאומת לקוח מגופם של החיים, כמובן ע"י סקירה עמוקה והרגשה חודרת בתוכיותם היותר עצמית ופנימית. ואלה הם הנם יחידי הסגולה, שרק ע"י המון הנכנסים לבית המדרש יובאו ת"ח[21] שלמים כמו אלה, אשר ההכשר לרוה"ק[22] לא יחסר מהם לעת הדרוש לתחית האומה.

ואיני מוצא את עצמי בזה רואה את חזון השלמות כ"א בחיבורם של כל חלקי הטוב אשר השפעו לנו מכל הצדדים השונים, מאז מקדם ועד הדור האחרון. עבודת הקודש של סלילת הדרך ועשית הגשרים בין התהומות המפרידים, - זאת היא העבודה שהייתי חפץ שתהיה חביבה על כל העוסקים בנשמתא דאורייתא, כמו שהיא חביבה עלי עד לאחת. ובדורות האחרונים יפה לנו מאד כל שיחתם של תלמידי הגר"א[23] יחד עם תלמידי הבעש"ט[24], שהיו עומדים במצב כ"כ ניגודי זה לעומת זה בשעתם. ולא בלא עמל וכשרון תברא לנו ספרות שלמה, שתכשיר את עצמה לאחות את הקרעים הללו ברוח. אבל מה יקרה היא התולדה, שעתידה לצאת מעבודה זאת, שהיא אחויה של האומה בפועל, בשאיפה ברורה למטרתה המרכזית, תשובתה אל חסנה בארצה ברום עילויה. והנשמות הטהורות, המלאות כ"כ אהבה כללית לעמן, אין לתפוס אותן כלל בשביל ביטויים אחדים או סגנוני הלכות. כל אלה מתישרים כשהדברים באים לידי מעשה, ויותר מכל יתישרו כשיבא התור למעשה כללי של הנהגת האומה. הערה אחת מוסיפים, שכל השנאות כולן וחומרי דיניהן הנם נאמרים רק במי שכבר ברי לנו, שקימנו בו מצות תוכחה. וכאשר אין לנו בדור הזה ולא בכמה דורות שלפנינו,

---

19 כ"א - כי אם

20 אע"פ - אף על פי

21 ת"ח - תלמידי חכמים

22 לרוה"ק - לרוח הקודש

23 הגר"א - הגאון רבי אליהו מווילנה

24 הבעש"ט - הבעל שם טוב

ע"פ עדות ר'[25] עקיבא, מי שיודע להוכיח, על-כן נפל פותא בבירא וכל הלכות הנוטות לרוגז ושנאת-אחים נעשות הן כפרשת בן סורר ומורה, עיר הנדחת ובית המנוגע, למ"ד לא היו ולא עתידין להיות ונכתבו משום דרוש וקבל שכר. והשכר של הדרישה גדול הוא מאד, כי הוא המלח המעמיד צביון הטוב ע"י תגבורת שנאת הרע בכל ענפיו, וכיון שהוא עשה באורח למודי את פעולתו איננו מניח בפועל לרשע משחית באמת להשתרש כלל ועיקר.

הנני מוכרח להפסיק כעת את דברי המעטים, אשר כתבתים בלא סדרים ולא התמותי לבאר כל הנדרש לבאר על הערותיו היקרות, במכתבו מכ"ב אדר תרס"ט[26]. אבל כבר הודעתי, שמגמתי היא כעת יותר למכתב ידידות מלמשא-ומתן של דעות.

ונקוה לד' הטוב ב"ה, שיראנו בישועתו ויזכנו לתור בחכמה ולראות טוב על ישראל ועל נחלת ד'. וימלא כבוד ד' את כל הארץ ואור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה, כנפשו היקרה ונפש ידי"ע[27] מלא רחשי אהבה לשמו וזכרו עדי עד,

**הק' אברהם יצחק ה"ק**

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

---

25 ר' - רבי

26 תרס"ט - השנה תרס"ט (1908/1909)

27 ידי"ע - ידידו עוז